

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 XIV

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2025

Nr. 78

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, VISSERIJ, VOEDSELZEKERHEID EN NATUUR

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 april 2025

Helaas vinden er regelmatig stalbranden plaats in Nederland. Een stalbrand is een vreselijke gebeurtenis voor alle betrokkenen. Ik vind het daarom belangrijk dat de brandveiligheid op veehouderijbedrijven verbeterd wordt. Het Verbond van Verzekeraars (hierna: VvV) publiceert vandaag de Risicomonitor stalbranden 2024¹. De risicomonitor wordt jaarlijks gepubliceerd en biedt inzicht in het aantal stalbranden, het aantal dodelijke dierlijke slachtoffers en de oorzaken van de stalbranden voor zover bekend. Met deze brief informeer ik de Kamer over de uitkomsten van de Risicomonitor stalbranden 2024. Daarnaast informeer ik de Kamer met deze brief over de voortgang van het maatregelenpakket voor de aanpak van stalbranden. Ook ga ik in deze brief in op de motie van het lid Graus (Kamerstuk 36 410 XIV, nr. 36) over het Stable Safe-systeem en valwanden.

Risicomonitor stalbranden 2024

Uit de Risicomonitor stalbranden blijkt dat er in 2024 43 stalbranden hebben plaatsgevonden. In totaal zijn hierbij 62.790 dieren omgekomen. Het aantal branden is gelijk gebleven aan het aantal branden in 2023. Wel zijn er in 2024 meer dieren omgekomen dan in 2023. De stijging in het aantal omgekomen dieren komt door het aantal stalbranden op pluimveebedrijven. Bij een stalbrand op een pluimveebedrijf kan het aantal dode dieren helaas hoog oplopen, omdat kippen vaak in grotere aantallen gehouden worden dan de andere diersoorten. Bij veel stalbranden is de oorzaak helaas onbekend. Dit komt doordat de stal in veel gevallen volledig afbrandt. Voor de branden waarvan de oorzaak wel te achterhalen was, zijn elektra en werkzaamheden de meestvoorkomende oorzaken.

¹ PBI | BI Public.

Deze resultaten bevestigen de noodzaak van een effectieve aanpak van stalbranden.

Voortgang maatregelenpakket aanpak stalbranden

Momenteel werk ik, conform mijn brief van 18 december 2024, aan een maatregelenpakket voor de aanpak van stalbranden (Kamerstuk 36 600 XIV, nr. 75). Met dit maatregelenpakket breng ik samen met de sector en andere betrokkenen de aanpak van stalbranden verder. Hieronder licht ik per maatregel de voortgang toe.

Meer inzicht in oorzaken en factoren brand door intensivering brandonderzoek

Ik bekijk momenteel samen met het VvV op welke wijze de risicomonitor verder uitgebreid kan worden vanaf het jaar 2025. Door meer inzicht te krijgen in de oorzaak van een brand en de factoren die invloed hebben gehad op de ontwikkeling van het incident, kan ik in de toekomst namelijk gerichtere brandveiligheidsmaatregelen treffen. Bij uitbreiding van de risicomonitor kan gedacht worden aan verdiepende informatie over de oorzaak van de brand (bijvoorbeeld of er sprake was van specifieke werkzaamheden), en het bouwjaar en de omvang van de stal.

Uitvoerbare en proportionele elektra- en brandveiligheidskeuring

Onderdeel van de eerder met u gedeelde aanpak van stalbranden is een verplichting tot het doen van keuringen die gericht zijn op het voorkomen van brand. Deze keuringen zijn gericht op de brandveiligheid van technische installaties op het erf (elektrakeuring) en op het brandveiligheidsmanagement en bewustwording van brandrisico's (brandveiligheidskeuring).

Ik hecht veel waarde aan de uitvoerbaarheid, effectiviteit en proportionaliteit van deze keuringen, en wil dit graag nader onderzoeken. Op korte termijn start een onderzoeksbureau in opdracht van LVVN met het uitvoeren van proefkeuringen om meer inzicht te krijgen in de impact (waaronder de financiële gevolgen) van een verplichte elektrakeuring voor veehouders. Hierbij zal in eerste instantie gekeken worden naar de uitkomsten van reeds uitgevoerde keuringen, om zoveel mogelijk gebruik te maken van bestaande informatie. Aanvullend hierop zal een aantal nieuwe proefkeuringen uitgevoerd worden. De uitkomsten hiervan zullen naar verwachting in het najaar van 2025 gereed zijn.

Daarnaast heb ik Stichting Milieukeur (hierna: SMK) opdracht gegeven om het keuringsschema voor de brandveiligheidskeuring te ontwikkelen. Parallel hieraan werk ik momenteel samen met SMK een effectieve frequentie en opzet voor de keuring uit. De ontwikkeling van het keuringsschema is een grondig proces en vergt veel afstemming met verschillende stakeholders. Het keuringsschema zal naar verwachting in het najaar van 2025 gereed zijn. Deze nieuw ontwikkelde keuring zal ook in een aantal proefkeuringen op veehouderijen uitgevoerd worden om de impact (inclusief financiële gevolgen ervan) voor veehouders in kaart te brengen.

Aan de hand van de uitkomsten van deze stappen bezie ik of aanpassingen in het eerder bij het parlement voorgehangen ontwerpbesluit nodig zijn om te zorgen dat de regelgeving effectief, proportioneel en uitvoerbaar gaat zijn. Daarna zal ik een besluit nemen over het eventueel opnieuw voorhangen bij beide Kamers.

Ontwikkelen denkkader brandveiligheid voor het bedrijfsmatig houden van dieren

Ik heb het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (hierna: NIPV) opdracht gegeven om een integraal denkkader «Basis voor brandveiligheid» specifiek voor het bedrijfsmatig houden van dieren te ontwikkelen, waar dierkenmerken in opgenomen worden. Aan de hand van dit denkkader kan inzichtelijk worden gemaakt bij het verlagen van welk risico het meeste effect wordt bereikt op het gebied van brandveiligheid in stallen. Het NIPV heeft al een aantal bijeenkomsten georganiseerd met experts om dit denkkader inhoudelijk vorm te geven. Het denkkader is naar verwachting in december 2025 gereed. Zodra het denkkader gereed is zal ik dit delen met de Kamer en zal ik tevens de Kamer informeren over hoe dit denkkader in de toekomst ingezet kan gaan worden.

Verlagen grenswaarde omvang brandcompartimenten en effectieve toepassing gelijkwaardigheidsbeginsel

Zoals eerder aan uw Kamer gemeld loopt een verkenning naar het aanpassen van de grenswaarde voor de omvang van een brandcompartiment in het dierenverblijf bij nieuwe en te verbouwen stallen, in het Besluit bouwwerken leefomgeving. Als er een brand uitbreekt in een stal met grote brandcompartimenten is de kans op veel dierlijke slachtoffers groot. Een aanpassing zou dat risico kunnen verkleinen. In de huidige situatie is de maximumomvang van een brandcompartiment voor een stal in het Besluit Bouwwerken Leefomgeving (Bbl) vastgesteld op 2.500m². Als een veehouder een groter brandcompartiment wil bouwen dan is dat ook mogelijk, mits conform het gelijkwaardigheidsbeginsel extra brandveiligheidsmaatregelen worden getroffen waarmee aangetoond wordt dat het compartiment even brandveilig is als een compartiment van 2.500 m². Binnenkort start een onderzoeksbureau in opdracht van LVVN met het in kaart brengen van de financiële en bouwtechnische gevolgen van deze maatregel voor veehouderijbedrijven. Daarnaast wil ik waarborgen dat wanneer het gelijkwaardigheidsbeginsel toegepast wordt, dit op een effectieve wijze gebeurt. Onderdeel van deze opdracht is daarom ook het in kaart brengen van het gebruik van het gelijkwaardigheidsbeginsel bij stallen in de huidige praktijk. De uitkomsten van dit onderzoek zullen naar verwachting in het najaar van 2025 gereed zijn.

Brandveiligheidscampagne

Meer bewustzijn over de risico's van brand en hoe die te voorkomen kan bijdragen aan het verminderen van het aantal branden. Naast de uitwerking van de hierboven beschreven maatregelen zet ik daarom ook in op een brandveiligheidscampagne om veehouders op korte termijn te helpen bij het verbeteren van de brandveiligheid van hun bedrijf. Zoals uit de risicomonitor stalbranden 2024 blijkt, blijven werkzaamheden een belangrijke oorzaak van stalbranden. Een brandveiligheidscampagne draagt bij aan het vergroten van bewustwording en biedt veehouders inzicht in laagdrempelige brandveiligheidsmaatregelen die ze kunnen treffen.

Op korte termijn start een communicatiebureau, in samenwerking met sectororganisaties, de Brandweer, veiligheidsregio's en het VvV, met het opzetten van een aantal gerichte initiatieven om veehouders en erfbedrijvers te informeren over brandrisico's en brandveiligheidsmaatregelen.

Motie-Graus (Kamerstuk 36 410 XIV, nr. 36)

De motie van lid Graus verzoekt de regering, mede in het kader van het stalbrandpreventieplan, om een pilot met de Stable Safe-systemen en valwanden waardoor dieren kunnen vluchten in plaats van stikken.

Ik heb uw Kamer op 20 september 2024 geïnformeerd over de invulling van deze pilot. Het praktisch testen van de twee systemen in een fysieke stal brengt het dierenwelzijn in gevaar, omdat vuur en rook gecreëerd moeten worden. Daarom is besloten om geen praktijkpilot uit te voeren, maar om deskundigen de systemen integraal te laten beoordelen. Ik heb WUR de opdracht gegeven om een integrale analyse van de twee systemen uit te voeren. Dit om te achterhalen hoe effectief de systemen zijn voor de overlevingskansen van dieren bij brand, aan welke randvoorwaarden deze systemen dan moeten voldoen en of die voorwaarden haalbaar zijn. Bij het ontstaan, de verspreiding en de beheersing van brand spelen namelijk veel verschillende factoren een rol. Bij deze integrale analyse zijn onder andere de ontwerpers van de systemen, experts op het gebied van (stal)brandveiligheid, veehouders, ingenieurs en brandonderzoekers betrokken. De resultaten van deze door WUR begeleide integrale beoordeling zijn in een rapport verwerkt, dat bijgevoegd is bij deze brief.

Resultaten van de integrale beoordeling

WUR concludeert op basis van de integrale analyse dat valwanden in de meeste gevallen geen of onvoldoende mogelijkheid bieden voor dieren om te vluchten. Het realiseren van valwanden is daarnaast volgens WUR niet of maar beperkt mogelijk bij bestaande stallen. Wel kunnen valwanden het klimaat in dierruimten die naast een ruimte waar brand is liggen, voor korte tijd verbeteren. In zeer specifieke situaties is het daardoor mogelijk dat het klimaat voor de dieren in een ander compartiment dan daar waar de brand is voor langere tijd leefbaar blijft. Echter kan dit ook worden gerealiseerd op minder complexe en kostbare manieren zonder een valwanden systeem, bijvoorbeeld via ramen, schuifdeuren of met rookafvoer via het dak. Ten aanzien van het Stable Safe systeem concludeert WUR dat, ondanks dat het systeem mogelijkheden creëert voor dieren om te vluchten, landbouwhuisdieren bij brand over het algemeen niet zelfredzaam zijn en niet zelfstandig kunnen vluchten. Het openklappen van de hokafscheiding zal daardoor niet leiden tot minder dierlijke slachtoffers. Daarnaast kan de inzet van hulpdiensten worden belemmerd als dieren los door het stalgebouw lopen. WUR concludeert tot slot voor beide systemen dat deze naar verwachting slechts een beperkt effect zullen hebben op het verminderen van dierlijke slachtoffers als gevolg van brand, omdat landbouwhuisdieren over het algemeen niet zelfredzaam zijn en niet gaan vluchten bij brand.

Beleidsreactie

Ik vind het belangrijk dat de brandveiligheid op veehouderijbedrijven verbeterd wordt, en innovatie kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Ik waardeer het dan ook zeer dat partijen, zoals de ontwikkelaars van het Stable Safe systeem en van het systeem van valwanden, hier een bijdrage aan willen leveren. Ik ben WUR en alle betrokken experts erkentelijk voor hun analyse en beoordeling van deze systemen. De hierboven beschreven resultaten tonen helaas aan dat de evacuatie van landbouwhuisdieren bij brand over het algemeen vrijwel onmogelijk is. De twee systemen zoals die zijn beoordeeld, bieden om die reden in de praktijk helaas weinig meerwaarde. Evenwel blijf ik altijd openstaan voor

eventuele substantiële doorontwikkelingen of voor nieuwe innovatieve systemen.

De resultaten van de integrale beoordeling onderstrepen het grote belang van het voorkomen van brand. Daarom werk ik momenteel, zoals hierboven toegelicht, aan een maatregelenpakket voor de aanpak van stalbranden. Met dit maatregelenpakket breng ik samen met de sector de aanpak van stalbranden verder. Zoals hierboven aangegeven is de ontwikkeling van een integraal denkkader «Basis voor brandveiligheid» voor het bedrijfsmatig houden van dieren onderdeel van die aanpak. Dit denkkader kan ook gebruikt gaan worden om nieuwe en andere oplossingen voor verbeteren van de brandveiligheid van stallen te beoordelen op het effect in de totale brandveiligheid van een stal. Initiatiefnemers die innovatieve oplossingen willen bedenken, kunnen het kader dan ook gaan gebruiken om te toetsen of nieuwe systemen en maatregelen effectief kunnen gaan bijdragen aan de verbetering van de brandveiligheid. Ik verwelkom dit soort initiatieven en zie met belangstelling uit naar innovatieve oplossingen die binnen dit denkkader bijdragen aan een hogere brandveiligheid in stallen. Met de uitvoering van deze integrale beoordeling van de twee genoemde systemen beschouw ik de motie als afgedaan.

De Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
F.M. Wiersma